

Škofijska klasična gimnazija
šolsko leto 2014/15

DALAJLAMA

Seminarska naloga pri predmetu Vera in kultura

Ljubljana, april 2015

1. UVOD

Budizem je religija, ki izvira iz Indije in se je razvila iz hinduizma. Njegov utemeljitelj je Sidharta Gautama, bolj znan kot »Buda«, kar pomeni »prebujen« oz. »razsvetljeni«. Živel naj bi med 6. in 4. stoletjem pred našim štetjem in ljudi učil, kako doseči *nirvano*, ki je cilj budizma. Predstavlja namreč prenehanje ciklusa rojstev in smrti (*samsare*), s čimer se človek odreši trpljenja, ki jih le-ta povzročajo. V budizmu ima tako najpomembnejšo vlogo njegov nauk in ne božanstvo.

Budizem se deli na tri glavne veje:

- ❖ Teravadski budizem
- ❖ Mahajanski budizem
- ❖ Vadžrajanski budizem

Razlike med teravadskim in mahajanskim budizmom so predvsem v tem, kje imata največ pripadnikov, v dojemanju Bude, pomembnosti Tipitake in *Sanghe*, bodisatvah, pomenu meništva za doseg nirvane ipd. Tudi mahajanski budizem kot sam, je zelo raznolik, predvsem zaradi prilagajanja različnim kulturam v času širjenja budizma. Iz njega se je namreč razvil tudi vadžrajanski budizem.

Razlaga pojmov:

- Nirvana oz. nibbana dobesedno pomeni »ugasnitev« vseh želja in s tem tudi bivanje v samsari.
- Samsara je svet rojevanja in umiranja, opisan kot »neprestan tok bivanja, ki teče iz življenja v življenje«. Človek jo lahko ustvarja vsak trenutek s svojimi nevednimi željami in se v njej rojeva, dokler je nanjo navezan.
- Sangha je skupnost budističnih menihov, bhikkhujev in nun (bhikkhuni). Sprva naj bi šlo za skupnost Budovih učencev, dandanes pa ime zajema tudi vse budistične menihe in nune, ki so pred posvetno življenje postavili iskanje nirvane.

2. LAMAIZEM

Vadžrajanski budizem je bolj znan kot tibetanski budizem, ker je svoj vrh dosegel v Tibetu. Za dosego nirvane prepevajo mantre in pri meditaciji uporabljajo mandale. Njihov voditelj je imel tako politično, kot tudi versko oblast, njegov naziv pa je še danes dalajlama, zaradi česar se je za to vejo budizma uveljavilo tudi ime lamaizem. Danes se beseda lama uporablja že za vsakega tibetanskega meniha.

Začetki lamaizma segajo v 7. stoletje po Kristusu, ko je kralj Srong-btsan-sgam-po v Tibetu uvedel budizem. Ljudje sprva tega niso hoteli sprejeti, proti koncu stoletja pa je misijonar Padmasambhava v svojem samostanu združil budizem s animizmom, prejšnjo tamkaj prevladujočo religijo, ki vidi vse stvari oživiljene in poduhovljene.

Po 11. stoletju je lamaizem začel propadati, predvsem zaradi neupoštevanja celibata, nepotizma in politike moči. Do obnove je prišlo šele v 14. stoletju, ključen zanjo pa je bil reformator Tsongkhapa. Od takrat naprej se je voditeljstvo razdelilo. Dalajlama ali na kratko zgolj lama, je imel posvetno oblast, Pančelama, pa le duhovno.

V 60. letih 20. stoletja so kitajski komunisti vdrli v Tibet in ga okupirali, 14. Dalajlama pa je pobegnil v Indijo. Odtlej budizem v Tibetu le še izgublja svoj vpliv.

3. DALAJLAMA

Dalajlama je tibetanski duhovni in verski vodja budistov. Budisti verjamejo, da je naslednik bodisatve Avalokitesvara, ki uteleša sočutje in je zaščitnik Tibeta. Bodisvatve so razsvetljeni ljudje, ki so se odločili, da opustijo svojo nirvano in jo raje pomagajo doseči drugim ljudem. Ko vladajoči Dalajlama umre začnejo po deželi iskati otroka, ki bi bil lahko utelešenje Dalajlame. Ta sistem se imenuje čubilgan. Ko ga najdejo, ta napravi zaobljubo. Do danes se je Dalajlama reinkarnirala že štirinajstkrat.

Ime Dalajlama izhaja iz mongolske besede »dalai«, ki pomeni ocean, in tibetanske besede བླ་མ་ (bla-ma), ki pomeni učitelj.

Dalajlama ima 3 obveze:

- ❖ Prva, na človeški ravni, je spodbujanje vrednot, kot so odpuščanje, strpnost, sočutje, zadovoljstvo in samodisciplina. Te vrednote zanj predstavljajo nekakšno posvetno etiko, zvest pa ji ostaja s tem, da priča o njeni pomembnosti.
- ❖ Druga, na verski ravni, je spodbujanje verske složnosti in sožitju med tradicijami religij, ravno zato, ker se vsa trudijo narediti ljudi boljše. Pomembna sta tudi spoštovanje in razumevanje med njimi.
- ❖ Tretja se nanaša na širjenje in ohranjanje tibetanske budistične vere in kulture.

3.1 DALAJLAME SKOZI ČAS

Prvi dalajlama Gendün Drub (1391-1475) je postavil temeljni kamen samostana Taši Lhunpo. Drugi je bil Gjalva Gendün Gjatso (1475-1542/43) in je sezidal tempelj Gandena Podranga. Tretji Gjalva Sonam Gjatso (1543-1588) reinkarnacijo oz. na splošno budizem predstavi mongolskemu princu Altan kanu, ta pa svoje ljudstvo kasneje res spreobrne k budizmu. Lami podeli še naziv »dalaj«, kar pomeni morje. Kasnejši voditelji so se zato imenovali dalajlame, kar je pomenilo »morje modrosti«. Četrti dalajlama Jönten Gjatso (1589-1617) kakšnega vidnega dosežka ni pustil za sabo, temveč se je raje predajal meditaciji in razmišljanju. Ngavang Lobsang Gjatso (1617-1682), peti dalajlama dobi začasno oblast v Tibetu, začne o njem pisati zgodovino, sedež vlade postavi v Lhaso in prične z gradnjo Potale, ki do leta 1959 služi kot rezidenca dalajlam. Tibet v njegovih časih doživi razcvet, zato še 5 let prikrivajo njegovo smrt, z namenom ohranjanja enotnosti dežele in neodvisnosti od Mongolov in Kitajcev. Nasledi ga Rigdzin Tsangjang Gjatso (1683-1706), ki postane prvi avtor ljubezenske poezije v zgodovini Tibeta. Odstavljen je, ko v Tibet vdrejo košotski Mongoli. Sedmi dalajlama Kelsang Gjatso (1708-1757) se v političnem svetu ne udeleži več, prav tako tudi Džampel Gjatso (1758-1804) ne. Velja za najšibkejšo dalajlamo, saj dopusti vmešavanje Mandžurcev in vojno z nepalskimi Gurkhi. V Tibetu tako nastopijo težki časi in še danes niso čisto prepričani, ali so mladi Lungtok (1806-1815), Tsultrim (1816-1837), Khedrup (1838-

1856) in Trinle (1856-1875) Gjatso, deveti, deseti, enajsti in dvanajsti dalajlama, sploh umrli naravne smrti. Šele Thubten Gjatso (1875-1933), po letih bega pred okupatorji razglasi neodvisnost Tibeta.

3.2 DALAJLAMA DANES

Štirinajsti in trenutni dalajlama je Tenzin Gjatso. Rodil se je kot Lhamo Dhondrub, 6. julija 1935 v kmečki družini v vasici Taktser v severovzhodnem Tibetu . Pri dveh letih je bil spoznan za reinkarnacijo prejšnje Dalajlame, zato so ga odpeljali v Tibet. Svoje otroštvo je tako preživel v palačah Potala in Norbulingka. Ustoličen je bil 22. februarja 1940 v Lhasi. Boril se je za osamosvojitve Tibeta in bil zaradi tega zelo osovražen s kitajske strani. Leta 1959 so ga povabili na ogled gledališke predstave, katere bi se moral udeležiti brez vojske in oboroženih stražarjev. Odhod so mu preprečile množice Tibetancev. Kasneje je dobil ukaz naj, oblečen v vojaka, zapusti državo in se s skupino Tibetancev odpravi proti indijski meji. In tako se je začelo njegovo izgnanstvo. V Indiji je dobil dovoljenje za ustanovitev oddelka za izobraževanje tibetanskih ubežnikov. Nadaljeval je z bojem za tibetansko osvoboditev in leta 1987 v ZDA poslal mirovni načrt s petimi točkami, nato pa izpopolnjeno verzijo še v evropski parlament. Poleg 150 drugih nagrad je leta 1989 prejel tudi Nobelovo nagrado za svoj boj brez nasilja in zavzemanje za neodvisnost Tibeta. Obiskal je že 67 držav in bil (so)avtor kar 110 knjigam. 14. marca 2011 je tibetanskemu parlamentu v izgonu napisal pismo, s katerim je prosil za odvezo od njegovih političnih obvez. 29. maja je svojo politično moč prepisal na demokratično izvoljenega vodjo in s tem končal 368-letno tradicijo verskega in političnega vodenja Dalajlam.

4. VIRI IN LITERATURA

- ❖ Morfejork WordPress: Lamaizem po poti 15-ih dalajlam (online). [Uporabljeno 19. 4. 2015]. Dostopno na <https://morfejork.wordpress.com/2010/01/14/lamaizem-po-poti-14-ih-dalajlam/>
- ❖ Zgodovinarka: Budistična filozofija (online). [Uporabljeno 19. 4. 2015]. Dostopno na <http://www.zgodovinarka.si/budisticna-filozofija/>
- ❖ Religije: Budizem (online). [Uporabljeno 19. 4. 2015]. Dostopno na <http://www.religije.com/budizem.htm>
- ❖ Dalailama (online). [Uporabljeno 19. 4. 2015]. Dostopno na <http://www.dalailama.com/>
- ❖ Wikipedija: Dalai Lama (online). [Uporabljeno 19. 4. 2015]. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Dalai_Lama